

Knihovna Václava Havla ve spolupráci s Collegium Europaeum a New York University Prague uspořádala ve čtvrtek 6. června celodenní konferenci „Evropská identita a její česká reflexe“. Ve čtyřech panelových diskusích se k tématu vyjadřovali renomovaní odborníci z různých oborů a názorových směrů.

I. panel: Historické kořeny evropské identity - Češi a Evropa

Moderoval novinář a analytik Jan Macháček.

Historik Jiří Rak ve svém příspěvku hovořil o složitém vztahu Čechů k Evropě, ve kterém se mísí jak obdiv, tak současně i podezřavost k úspěchům krajanů v zahraničí. Historička Eva Hahnová na jeho příspěvek navázala a na pojem identity nahlédla z různých historických úhlů. V debatách je podle ní třeba zohledňovat tradiční stereotypy, dobovou podmíněnost, kulturní rozrůzněnost a transnacionální spjatost v Evropě. Filozof Jan Sokol naopak o pojmu identity zapochyboval, když hovořil o vzniku evropských národů a o historii jejich vzájemných kontaktů. Teolog Jakub S. Trojan poté nazírání na identitu českou i evropskou dokládal konkrétními příklady z české historie, například postoji Milíčovými, Husovými, Chelčického a dalších. Historik Petr Hlaváček navázal na historické odkazy a uzavřel vše přesvědčením, že krize je pro nás a naše politické elity historickou šancí, jak se projevit jako sebevědomý evropský národ s vlastní vizí budoucnosti. Nelze se podle něj neustále vymlouvat na nepříznivou geopolitickou polohu.

II. panel: Kulturní kontext Evropanství - jádro nebo pozlátko?

Moderoval historik Petr Hlaváček.

Politolog Pavel Barša nejprve vymezil pojem „druzí“, od něhož podle něj následně odvozujeme pocit vlastní identity. Svoji úvahu rozšířil o pojmy „symetriční druzí“ (myšlení Evropané k sobě navzájem) a „asymetriční druzí“ (Evropané versus ostatní národy). Domnívá se, že někdejší roli společensky vylučovaných Židů dnes patrně převzali do jisté míry muslimové. V globálním světě pak myšlenkové modely Evropy přebírají i národy mimoevropské, přičemž se stávají její úspěšnou konkurencí podle jejích vlastních pravidel. Architekt Adam Gebrian s nadsázkou a s neskrývanou skepsí charakterizoval současnou Evropu na příkladu historických epoch zobrazených na eurobankovkách a na několika návrzích vlajky Evropské unie. Politolog Karel Müller poté odpovídal na otázky, co je to

identita, co je to kultura a co společnost a uzavřel svůj příspěvek konstatováním, že součástí evropské kultury je i schopnost civilizované a kultivované komunikace navzdory existenci vnitřních a vnějších hranic. V závěru a s příznačným nadhledem a humorem komentoval evropskou rozrůzněnost, naše sebevnímání a definici středoevropského prostoru novinář Jiří Peňás.

III. panel: Evropa jako ekonomický prostor a globální hráč?

Moderoval Jiří Pehe, publicista a ředitel New York University Prague.

Novinářka a ekonomická analytička Lenka Zlámalová při komentování současné ekonomické situace v Evropě zdůraznila, že o budoucnosti Evropy se už nerozhoduje v Řecku či Španělsku, ale v krizi zasažené Francii. Evropskou unii podle jejího názoru dnes charakterizuje snaha o udržení dosavadního životního modelu. Jednoznačně odmítla nastoupenou energetickou koncepci Evropy pro její vážné ekonomické důsledky. To odmítl v následujícím příspěvku ekonom Ivan Pilip, který nesdílí její skeptický pohled na Evropskou unii a několik let finanční a dluhové krize na celkové úspěšnosti nic nemění. Evropa stále hraje a nadále bude hrát podstatnou roli i v globálním, celosvětovém měřítku. Odmítl rovněž kritiku evropské energetické koncepce a zdůvodnil správnost myšlenky evropské energetické nezávislosti na nestabilních režimech, kterou nesnižují ani konkrétní politicko-ekonomická selhání. Novinář Luboš Palata kritizoval českou transformaci devadesátých let mj. proto, že se její výnosy nepodařilo zhodnotit, stejně jako se nepodařilo zhodnotit náš vstup a naše předsednictví Evropské unii. Nové evropské demokracie podle něj jako celek nedokázaly Evropě přinést nic nového a staly se spíše jejím přívažkem. Svůj příspěvek uzavřel konstatováním, že musíme pracovat především na sobě samých. Zdeněk Kudrna, ekonom Vídeňské univerzity, hovořil o století evropského pocitu vlastního úpadku, z něhož však vůbec nevyplývá skutečné postavení a váha Evropy ve světě. Evropa ztrácí v globálním světě náskok pouze relativně. Růst rychle se rozvíjejících zemí bude čím dál více limitován narůstajícími vnitřními nároky a náklady těchto zemí. Za velmi důležitou považuje závislost Evropy na ostatních zemích a naopak. Podobně jako Ivan Pilip v reakci na Lenku Zlámalovou, ani on nepovažuje evropskou energetickou koncepci za omyl. Ekonom Jan Macháček zmínil dobově podmíněné a proměnlivé pohledy na Evropu. Připomněl různé pohledy na identitu, když hovořil o komplikovaných vztazích k soukromému vlastnictví v Rusku, o pochybnostech o „západní“ mentalitě Řeků, či ekonomické identitě Německa a Polska. Evropskou rozmanitost porovnával s rozmanitostí Spojených států a odvodil z ní pravděpodobné směřování k federalizaci Evropy.

IV. panel: Evropská unie: politická chiméra, projekt či realita?

Moderátorka novinářka a analytička Lenka Zlámalová.

V úvodu vyjádřil politolog Petr Drulák potřebu jednotné mezinárodní strategie Evropské unie, přičemž však národní zájmy jednotlivých zemí z ní dělají specifického partnera na mezinárodním poli. Klíčovou roli unie vidí v globálním multilateralismu, přičemž si ale musí

stanovit priority případných ohrožení. Ruskou federaci nevidí jako bezprostřední hrozbu pro Evropu. Vyjádřil také přesvědčení, že evropský prostor potřebuje pevně institucionálně zakotvený společný trh. Novinářka Kateřina Šafaříková navázala konstatováním, že společná mezinárodní strategie bude potřebná pouze tehdy, bude-li existovat i společná mezinárodní ambice Evropské unie. Upozornila ale zejména na způsob vyučování evropských dějin, které nesdílejí společný evropský příběh. Na příkladu navýšení rozpočtu na zabezpečení ambasad v Bagdádu charakterizovala Evropskou unii jako přehnaně demokratickou a tudíž často nefunkční v běžném každodenním rozhodování. Ředitel Občanského institutu Roman Joch by považoval společnou mezinárodní strategii Evropské unie za žádoucí, avšak pro rozmanité zájmy je v dohledné době neuskutečnitelná. Rovněž hlubší hospodářskou integraci nepovažuje bez prohloubení politické integrace za možnou. Za naprosto nutnou ovšem považuje plnou obranyschopnost Evropské unie, a to i bez pomoci Spojených států. Evropa by měla být tak silná, aby dokázala vnutit svou vůli i blízkému okolí, přičemž ale její výdaje na vlastní obranu jsou nezodpovědně malé. Ředitel New York University Prague Jiří Pehe připomněl, že unie se už od počátku svého vzniku nachází ve stavu pocíťované krize. Evropskou unii považuje za hybrid, který spojuje prvky státu konfederativního i federativního, ale předpokládá, že v budoucnu bude existovat společná zahraniční politika i ekonomika ukotvená ve společných institucích. Souhlasí s poznámkou Kateřiny Šafaříkové, že velkou slabinou Evropy je výuka evropských dějin a osobně postrádá i společná evropská veřejnoprávní média.

Závěrečného shrnutí se ujal právník Jan Kudrna. Navázal na pochybnosti Jana Sokola o identitě jako takové. Identita je podle něj dynamický a kontextem podmíněný pojem. Poté navázal na předchozí historické diskuse a na příkladech evropských tradic dokládal hluboce zakořeněné pocity národní výlučnosti, přičemž zopakoval, že v Evropě i u nás se v dějinách prolínají dva extrémní proudy. Jsou jimi na jedné straně mesianismus a na straně druhé obava či strach ze světa. Proces evropské integrace považuje za vynucený a připomněl i řadu vnitřních problémů unie. Poté nastolil hypotetickou otázku volby mezi společnou měnou a volným pohybem osob, v níž by on sám preferoval volný schengenský prostor před eurem. Na příkladu nadnárodní energetické soustavy a některých projevů jejího omezování doložil plíživé oslabování unijních stanovisek a vůle ke společnému evropskému projektu vůbec. Závěrem vyjádřil pocit, jakoby Evropská unie čekala na budoucí krizi, která ji teprve může posunout dál.

**Evropská identita a její česká reflexe,
6. červen 2013, Malé náměstí 11, Praha 1
Knihovna Václava Havla
New York University Prague
Collegium Europaeum**

Knihovna Václava Havla
www.vaclavhavel-library.org
info@vaclavhavel-library.org